

Division des Droits de l'Homme de l'ONU

***

Bureau régional de BONDOKOU

Declaration Universelle des Droits de
l'Homme en langue DIOULA

Nations Unies **Droits de l'homme**
Haut-Commissariat aux droits de l'homme

Déclaration universelle des droits de l'homme en dioula

DUNYA' MUMε MƆGƆYA' HAKƆYAW DANTIGELIKAN

Kúmanabila

K' à mìnà à mà kó dúnya' mànton' bεε ká kan ni bònɔya ye, àni kó bεε ká kan sàriya' la làkika' la, kó ò le be bεε ya hɔɔɔnya' sàbati, kà bεε kánya jásuma' dúnya' sìgi' la.

K' à mìnà à mà kó mƆGƆYA' HÁƆƆ lɔnbaliya' ni à jàtebáliya' nàna ni níjuguya' syáman ye dúnya' kɔɔɔ, minw kà hádamadenw dùsu' kàsi, àni *K' à mìnà à mà* tèle kúra min bɔɔɔ, à fɔɔɔ kó kúma' mín ká dí mín yé, ò bé ò fɔ, kó díina' mín ká dí mín yé, ò bé ò ke, kó mƆGƆW kà síran jɔɔɔ já, ò bánna, kó fàgantánya júgu bánna, ò kùma' kera benkan ye min kera hamamadenw haminankoba ye,

K' à mìnà à mà kó kà mƆGƆYA' háƆƆ' látanga ní sàriya' sìgili' yé sèn kán, ò yé wájibi yé wálasa mƆGƆW kàna wájibiya kà múruti bènkánni' kánma, àni fàngajúgu' kánma,

K' à mìnà à mà à ká kán tériya' yé ke jàmanaw ni jɔɔɔ cε,

K' à mìnà à mà dúnya' mùmε sáratikan' ná, Dúnya' Jàmanaw yá tɔnba' màntonw bεε kà à yira kó ù lánin be mƆGƆYA' háƆƆyabaw' la, ù lánin be hádamadenya' tá bònɔya' ní à lànbe' la, ù lánin be cεw ní mùsow ya kányajɔɔɔmaya' lá háƆƆ' lá, ní ù kà nàniya' sìri kà mƆGƆYA' yá jɔɔɔtaga' sàbati, àni kà jánamaya' kecogo júman' sìgi sèn kán hɔɔɔnya' bεεbεε kɔɔɔ,

K' à mìnà à mà Dúnya' jàmanaw kà à nàniya kó ù bé jεn ní Tɔnba yé kà mƆGƆYA' háƆƆyaw látanga à já' mà dúnya' mùmε kɔɔɔ,

K' à mìnà à mà, ò nàniya júman té sé kà síra' sɔɔɔ ní bεnkélenma má ke mƆGƆYA' háƆƆyako ní à hɔɔɔnyako' kán,

Dúnya' tɔnba' ya ɲɔɲɔlajereba' kà í kán' bìla kà dunya' mume mɔɔɔya' hákeyaw dantigelikan gánsi kà à yira ò ɲàniya ɲuman yé fɛn ye, mín ká kán kà ke mǎnton' ni nǎsɔn' bæe làɲíni ye, yálasa mɔɔɔ kelen kelen bæe, àni jekulu kelen kelen bæe ye nin dǎntigelikan' nìn tó ù hákili' lá, kà ù jíjà kàlan' ní lámadamuni' kɔɔɔ, kà fɛɛ ke dɔɔɔnin dɔɔɔnin ù ya jàmana' húkumu' kɔɔɔ, wálima dúnya bæe kɔɔɔ, kà hákeya nínugu ní hɔɔɔnya nínugu látàngali' yíriwa, àni kà à ke bæe ye sɔn ù mà ɲá mà, à kera ù ya jàmana kɔɔɔna ye, wálima jàmana gberɛ min bé ù ya màra' kɔɔɔ.

Baabu ɔɔɔna

Wólo' lá, hádamaden' bæe ye hɔɔɔn ye, bæe ká kán lànbe ní hákeyaw lá. Mɔɔɔ bæe ye hákilitigi ye, bæe ye hákilima ye ; ò là, ù ká kán kà ɲɔɲɔ mína ní bádenya ye.

Báabu 2 nan

1. Mɔɔɔ' bæe dɔ be kà à lɔn kó í ká kán ní mɔɔɔya hákeyaw ní à hɔɔɔnya kófɔɔnin' bæe ye nìn dǎntigelikan' nìn kɔɔɔ, mɔɔɔ má bɔ mɔɔɔ lá, kerɛnkerɛnninya lá, fàragbɛko ni fàrafinko te à la, síyawoloma te à la, cɛ ni múso má bɔ ɲɔɲɔn ná, í be kán mín fɔ, ó té à la, díinako té à lá, í hákilila ye mín yé pólitikiko' lá, wálima hákilila gberɛw, ó te à la, bɔɔɔɔko te à lá, n ye fàgantanden ye wálima n ye fàgamaden ye, ó te à la, nàfolotígíya ni bólokolonya te à la, ɲàmakalako ni hɔɔɔnyako te à la ; fɛn o fɛn be nà ní wólomali' ye mɔɔɔw ní ɲɔɲɔ cɛ, ò sí te à lá.
2. O cógoya kélen mà, bɔɔɔɔ má bɔ bɔɔɔɔ la. I bɔɔɔɔ' lànbe' jàmana tɔw cɛ' mà, í ya jàmana' kera jàmana' yeremahɔɔɔnyanin ye, à kera jàmana ye mín be jàmana gberɛ ya màra kɔɔɔ, wálima à be à yerɛ bólo jàmana gberɛ ya húkumu' kɔɔɔ, wólomali sí te ke kà lá ò kán.

Báabu 3 nan

Mɔɔɔ' kera cogo ó cogo, à ká kán ní ɲánamaya' ye, à ká kán ní hɔɔɔnya' ye, à ká kán ní lákandali' ye.

Báabu 4 nan

Mɔɔɔ sí te sé kà mìnà kà í kɛ jɔn ye wálìma kà í kɛ bólokɔnɔmɔɔɔ ye, jɔnyà' bǎnna, jɔnféere' bǎnna sàriya' la.

Báabu 5 nan

A mán kán mɔɔɔ sí ye jàngáta, wálìma kà làjába, wálìma kà à ní tɔɔɔ, níjuguya' dǎnmátɛmɛ' fɛ, fó kà à lèebu.

Báabu 6 nan

Bɛɛ ká kán ní lànbe' ye sàriya' lá, à kɛra yɔɔɔ ó yɔɔɔ ye.

Báabu 7 nan

Bɛɛ ká kán sàriya' lá, àyiwa bɛɛ ká kán ní sàriya' ya làtangali' ye kà à sɔɔɔ à má kɛ wólomali ye. Bɛɛ ká kán ní kɔsɛmɛ ye sàriya' là kà i yɛɛ tanga kà bɔ wólomali' sùgu ó sùgu mà, mín be dǎntigelikan' nìn sɔɔɔ, àni mín be se kà nà ní à sɔɔɔli' ye.

Báabu 8 nan

A be bɛn mɔɔɔ bɛɛ ye cɛn yɛɛ l, í ye í ya jàmana' sàriyaso' màgbɛn, sàriya' mín jásininin bɛ ò kóna' mà, kà i lákisi kà bɔ wálew mà, minw be jàmana sàriyaw sɔɔɔ.

Báabu 9 nan

A mán kán mɔɔɔ sí ye mìnà, wálìma kà dòn kàso' la, wálìma kà à gbɛn kà bɔ à fàso' la, kà à sɔɔɔ kùn te à la.

Báabu 10 nan

A ká kán mɔɔɔ' bɛɛ ye, bɛɛ fána ká kán ò lá, ni bèn kɛra i kán, i ya kiti ye tige námara te min na, bɛɛ ja'na, tìribinali la, mín be à yɛɛ sàgo' la, bɛɛ ká kán mín na fána, tìribináli' mín bɛna jó dí à mà kà à ya hákɛ lɔ à ye, wálìma kà jàlaki' bèn à kán cɛn' yɛɛ la, ni à jó tɛ à la.

Báabu 11 nan

1. Ní minaliko lára mɔɔ ó mɔɔ kùn, à te se kà mìnna ábada, fó ni kíti kà à yira tìribináli' la, kà à sɔɔ áwoka kà à láfàsa, kó àle nɔ' lò làkíka' la.
2. Mɔɔ sí te se kà mìnna kó la, kó' mìn ketuma' kà à sɔɔ kójugu te i ya jàmana' kɔɔ, wálìma dúnya' sàriya' la. Mɔɔ' be kó' ke tuma' mìn na fána, à ni jàngíli' mìn ká kán, ò wágati' la, fóyi te se kà fàra ò kán kɔ' fɛ.

Báabu 12 nan

A te ben mɔɔ sí ye i sèn' dòn mɔɔ gberɛ ya jánamaya' kójaw la, à ya sókɔɔ kójaw la, àni kà à ya bàtakiw kɔɔna gundow la, kà à sɔɔ kùn jɔnjɔ te à lá ; wálìma kà mɔɔ' lèebu, kà à tɔɔ' cɛn. Sàriya' ká kán kà lɔ bɛɛ kɔ kɔɔ kà i látànga kà bɔ ò kó sùguya' mà.

Báabu 13 nan

1. Kà tágama jàmana' kɔɔ, yɔɔ ó yɔɔ ká dí i ye, jàmana' yɔɔ' mìn ká dí i ye, kà sìgi yèn fána, o benna bɛɛ ye.
2. Kà bɔ i fàso' la à ká dí cógo' mìn, kà sègi à ká dí i ye cógo' mìn, ò benna bɛɛ ye..

Báabu 14 nan

1. jánimabori' já, mìn ye kà siran i ní' já kà i yɛɛ jíni, à be ben bɛɛ ye i ye dògotu jíni, kà jàmana gberɛ jíni, kà i kàlifa' sìgi yèn, wà jàmana sí te se kà bàn i la kà i gben.
2. Kà kójugu' ke sàriya' ká kán kà i nɔ' mìnna mìn na, wálìma mìn be dúnya' sàriyaba' sɔɔ, kó i be bòli kà tága i kàlifa jàmana gberɛ la, ò kó tɛ.

Báabu 15 nan

1. Mɔɔ' kera cógo ó cógo, à ká kán ni jàmana' dɔ jàmanadénnya ye.
2. Mɔɔ si ya jàmanadénnya' te se kà bɔsi i la kà à sɔɔ kùn jɔnjɔ te à la, wà mɔɔ si te se kà mɔɔ si bàli kà bɔ jàmana' dɔ jàmanadénnya' la kà dòn dɔgberɛ tá la.

Báabu 16 nan

1. Cε' ni mùso' fεn ó fεn séra bálíkuya' mà, à be ben i ye fúru κε, kà gbà κε ; lónanya ní dùgulénya te ò la, díinako te ò la. Cε ni mùso bεε ká kán sàriya' la, fúru' sùrili' la, celasígi' kɔɔ, àni fúrusa' tá fànfela' la.
2. Fúru' te sé kà sùri ní à má κε ni fúruɲɔɲɔn' fila ya jεn' ye.
3. Dénbaya dénbayaw kenin ɲɔɲɔn kán, ò le ye sùgida' ni màrada' jù' ye, wà à ká kán sùgida' ni fànga' ye ù lákanda.

Báabu 17 nan

1. Mɔɔ kelen, wálima jekúlu', bεε ká kán ni táya' ye, bεε tá ye i tá ye.
2. Mɔɔ dɔ mán kán kà bèn dɔ kán kà à tá bɔsi à la fàniya' kán.

Báabu 18 nan

Míiriya' mín ká dí i ye, i hákili' kà fεn' mín mìnà, díina' mín ká dí i ye, ò benna bεε ye ; ò kɔɔ' ye kó ni i be à fε kà bɔ díina' dɔ la kà dòn dɔgbεε la, ò be i mà ; kà díina' fàlen, ò be i mà ; àyiwa bεε be se kà i ya séli' ni i ya díina' κε i kélén, wálima jàma' la, sùtara la wálima kenε' kán, à kera kàlanni' tá síra' ye, wálima bàto' tá síra', wálima séli.

Báabu 19 nan

Hákilila' mín ká dí mɔɔ' mín ye, ò benna i ye, à fɔli' kenε' kán, ò dàgara i ye. O kɔɔ' ye kó mɔɔ si te se kà mɔɔ tɔɔɔ à hákilila' kánma, mɔɔ te se kà mɔɔ' bàli kà kùnnafóniw gánsi ɲɔɔ' mín ká dí i ye, jàmana' mín ká dí i ye.

Báabu 20 nan

1. Kà ɲɔɲɔn lájεn ɲɔɲɔnye bolo mà, wálima kà tɔn' sùgi, ò dàgara mɔɔ' bεε ye.
2. A te se kà wájibiya mɔɔ si kán, kó i ye κε tɔn dɔ tɔnden ye kà à sɔɔ à mán dí i ye.

Báabu 21 nan

1. A be ben bee ye i sèn' dòn i fàso' kónaw jánabɔli' la, à kera i yerebakun' ye wálima i kà i wàsa' dòn mɔɔ gberɛ la, i yere kà mɔɔ' mín sùgandi i yere mà.
2. Kà lɔɔɔ' sɔɔ i fàso' fòrobabáaraw la, ò be ben mɔɔ bee ye, wà bee ká kán à la.
3. Jàma' nàniya' le ye màrabólo' ya fànga' jù' ye ; jàma' be ò nàniyayíra' lánkenemaya kàlafíli' sèn' fe, ní' ò ye wóte' ye, námara te mín na. O kàlafíli' ká kán kà ke tuma ni tuma, bee ye wóte cógo kélen na, gùndo la wálima cógo la, bee be i yere le nàniya' yira.

Báabu 22 nan

Sigidénya' húkumu' kɔɔ, bee ká kán ni i fàso' màrabólo' ni dúnya' tɔ ya demɛ' ye, i ya dúnyalatige' gbɛsyaw la ; bee ká kán ni nàfasɔɔsíraw hákeya' ye, àni mɔɔya' hákeya', àni lɔnko' ni séko' hákeya' mín be í lánbe' kɔɔta, kà í ya hádamadenya' sàbati.

Báabu 23 nan

1. Bee ká kán ni báara' ye, báara' mín kà dí à ye, bèn te ke à kán báara' mín na ; bee ká kán kà látànga báarasɔɔbaliya' fána mà
2. Mɔɔ' ni mɔɔ' mín ya báara' ye kélen ye, òlugu ká kán ni sàra kélen ye, wólomali te mín na.
3. Báarakela' bee ká kán ni sàra ye, mín be ben à ya báara' kíima' mà, àni mín be à màko' nà, mín be à tó à ni à ya dénbaya' be bálo ù háke' la, bònnya' kɔɔ ; kà sínijasigi' fána jàte' mìnna ò la n'à be ben.
4. A be ben bee ye sendika sìgi, wálima kà dòn sendika' la, yálasa kà i yere látànga.

Báabu 24 nan

Bee ká kán ni làganfíya' ni dàamu' ye : ò be à yira ko dàn ká kán kà ye báara' kùntaga' la, báarakela ká kán kà baara' bila tuma ni tuma.

Báabu 25 nan

1. Bεε ká kán ni jánamaya' dàamu' ye, mín be à tó à ni à ya dénbaya' bálo', ù fεεɾɔbɔ, ù sɪyɔɾɔ', ù fúrakeli', àni jánamaya' làganfiyalan' bεε be ɱɔɱɔya cógo' mín ; báarakela' ká kán ni màrabólo' ya demé' ye ní à ya báara' cenna, ní jànkáro' kà lásìgi, ní lùjura kà à sɔɾɔ, ní à kera firiyatɔ ye, ni kɔɾɔ' nàna kà à dεεε, wálima gbεleya' fen ó fen kà à sɔɾɔ, mín be à ke dεεεbagatɔ ye kà à sɔɾɔ à yeε ɱɔ tε.
2. Mùsow ya kɔɱɔmaya' ni dénw ya dénmisenya' ká kán ní demε ni màgben kerεkεrεnnin ye. A kera fúrukɔɱɔden ye, wálima à kera fúrukɔfeden ye, dén' bεε ká kán ni tàngali' ye.

Báabu 26 nan

1. Bεε ká kán ni kàlan' ye. Sàra mán kán kà bɔ ò kàlan' nà, i n'áfɔ kàlan' dùgumála' fó kà tága sé sépe' mà, wálà bèpes' la. Kà tága sé bèreve' mà, ò ye wájibi ye. Tekinikikálan' ni báarakalan' ká kán kà ke fen lɔkɔɱɔnin ye ; sánfεkalan' ká kán kà ɱɔɱɔya bεε mà, bεε ká kán kà kánya à la.
2. Kàlan' làjini' ká kán kà ke kà ɱɔɱɔ' ya hádamadenya' fá, àni kà ɱɔɱɔya' hákew ni à hɔɱɔnya' lásàbati. A ká kán kà ɱɔɱɔɱfaamuya ni ɱɔɱɔɱɔɱɔnya' sàbati ɱɔɱɔw ni ɱɔɱɔɱ cε, kà tériya' sàbati jàmanaw ni síyaw ni díinaw ni ɱɔɱɔɱ cε, àni kà dúnya' tɔnba' demε jásuma' la dúnya' kɔɱɔ.
3. Dén' ladamu cógo ni à ya kàlan' sífaya' sùgandili' ye fàcε ni bámuso' tá lè ye fɔlɔ.

Báabu 27 nan

1. A be ben bεε ye i sèn' dòn, à ká dí i ye cógo' mín na, i ya sìgida' jàmalájekow ni jánagbew la, kà dàamu' sɔɾɔ sékow la, àni kà i nìyɔɾɔ' ke lɔnkow yíriwali' la, kà ù nàfa' sɔɾɔ.
2. Fen ó fen bɔra lɔnkow ni sékow ni másalaw kɔɱɔ, ní à béna ke báasi ye ɱɔɱɔw mà, à kera ù bólofen cenni ye wálà kùnmasúuli, bεε ká kán ni làtangali ye òlúgu mà.

Báabu 28 nan

Dàntigelikan' kɔkɔ hákeyaw ni hɔɔɔnya' sàbatíli' s̀gida' la, jàmana' kɔkɔ, àni dúnya' mùme kɔkɔ, bæ ká kán ní ò ye.

Báabu 29 nan

1. S̀gida' ya háké' ye mɔgɔ kélen kélen bæ k̀nko ye, k'à lá à kán ní s̀gida' te, i ya mɔgɔya' te dáfa.
2. Dàn sí te mɔgɔ' ya hákeyaw' ni à ya yemabíla' la, fó à dɔ be kà i kɔkɔsi à kana mɔgɔ gberɛ tɔtɔ, à ye i jànto mɔgɔ gberɛ ya hákeyaw la, àni jógonumanya' ni nàli' ni jàma' làganfíya' kánma, bækanya' kɔkɔ.
3. O hákeyaw ni n-tá-ye-n-yere-ye' te ben cógo sí la, ní ù be Dúnya' tɔnba' ya sàriyaw sɔsɔ.

Báabu 30 nan

Yɔkɔ sí te d̀ntigelikan' ǹn kɔkɔ, ní fànga, wálima jàmakúlu, wálima mɔgɔ gbansan be sé kà míriya gberɛ bɔ ò kɔkɔ kà nà ni ków ye wálima wáleyaw ye, minw bena ni d̀ntigelikan' nin hákew ni à hɔɔɔnya' b̀enni' ye.